Wolontariat młodych w województwie pomorskim

Raport z badania, 2021

Wolontariat młodych w województwie pomorskim

Raport z badania, 2021

Alicja Zajączkowska

Gdańsk 2021

Autorka: Alicja Zajączkowska

Współpraca: Łukasz Samborski

Korekta i redakcja: Aleksandra Klimkowska

Opracowanie graficzne: Aleksandra Michalczyk AleW Studio

Zdjęcia: www.unsplash.com

ISBN: 978-83-916936-6-7

Pomorska Pracownia Badań Obywatelskich

PPBO współtworzona jest przez:

Pomorska Sieć COP

RC FUNDACJA

NIW

Dofinansowany przez Narodowy Instytut Wolności
- Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
w ramach Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich

PROO

Spis treści

O badaniu 5

Podsumowanie 6

Statystyki 9

Dzieci i młodzież 9

Szkoły 9

Wolontariat 10

Respondenci badania 13

Idea wolontariatu 16

Aktywność pozalekcyjna 22

Wolontariat szkolny 25

Aktywność wolontariacka 30

Gotowość do wolontariatu 36

Załącznik 40

Badanie wolontariatu w województwie pomorskim 40

O badaniu

Badanie wolontariatu młodzieży szkolnej w województwie pomorskim zostało przeprowadzone w ramach działań Pomorskiej Pracowni Badań Obywatelskich. Jest to element szerszego badania pomorskiego wolontariatu prowadzonego w ramach projektu współfinansowanego przez Narodowy Instytut Wolności – Centrum Społeczeństwa Obywatelskiego ze środków Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018–2030.

Wykonawcą badania i autorką raportu jest Alicja Zajączkowska, badaczka społeczna i ewaluatorka, prezeska zarządu PrePost Consulting sp. z o.o.

Badanie przeprowadzono metodą ankiety elektronicznej w okresie od sierpnia do października 2021 roku.

Link do ankiety: **www.prepost.pl/wolontariatszkolny**

Zaproszenie do udziału w badaniu zostało skierowane do organizacji pozarządowych zajmujących się wolontariatem oraz instytucji, które rozwijają wolontariat w swoich strukturach, a także do szkół podstawowych i ponadpodstawowych w województwie pomorskim.

Drogą mailową przeprowadzono dwukrotną wysyłkę zaproszenia do udziału w badaniu do 1150 szkół podstawowych i ponadpodstawowych w województwie pomorskim (dane adresowe pozyskano z bazy Systemu Informacji Oświatowej 2021 – Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych).

W ramach badania ilościowego pozyskano odpowiedzi od 807 respondentów badania – uczniów i uczennic szkół podstawowych i ponadpodstawowych województwa pomorskiego.

Ponieważ uzyskana próba nie była próbą losową i reprezentatywną dla ogółu uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych w województwie pomorskim, nie można opisanych wyników uogólniać na całą populację.

Podsumowanie

Badanie wolontariatu młodzieży szkolnej w województwie pomorskim zostało przeprowadzone w ramach działań Pomorskiej Pracowni Badań Obywatelskich.

Badanie przeprowadzono metodą ankiety elektronicznej w okresie od sierpnia do października 2021 roku.

W badaniu udział wzięło 807 uczniów i uczennic z województwa pomorskiego: 50% z nich uczęszcza do szkół podstawowych, 29% do techników, a 17,5% do liceów. Szkoły branżowe reprezentuje 3% respondentów.

Kluczowe wyniki badania:

- 64% uczniów i uczennic definiuje wolontariat jako bezinteresowną pomoc innym.
- Co piąty uczeń i uczennica (22%) potwierdza, że w jego/jej środowisku wolontariat jest zajęciem modnym, popularnym, trendy.
- Wyniki badania potwierdzają, że aktywność pozalekcyjna uczniów/uczennic ma wpływ na ich aktywność wolontariacką.
- 86% badanych uczniów i uczennic podejmuje aktywność pozalekcyjną.
- Uczniowie i uczennice, którzy podejmowali działalność pozalekcyjną i pozaszkolną, ponad dwa razy częściej angażowali się w wolontariat.
- Szkolne Kluby Wolontariatu są prawie dwukrotnie bardziej powszechne niż Szkolne Koła Caritas.
- Szkolne Kluby Wolontariatu działają dwukrotnie częściej w szkołach podstawowych niż ponadpodstawowych.
- W rodzinach, w których ktoś działa jako wolontariusz, aż 84% uczniów i uczennic też podejmuje taką działalność.
- 64% uczniów i uczennic poświęciło kiedykolwiek nieodpłatnie czas na działania prospołeczne/wolontariackie.
- Doświadczenie w byciu wolontariuszem najczęściej deklarowali uczniowie/deklarowały uczennice liceów.
- 43% badanych potwierdziło, że w 2021 roku angażowało się w działania wolontariackie.

- Najczęstszym powodem podejmowania aktywności na rzecz wolontariatu była chęć pomagania innymi oraz zmieniania świata i ludzi na lepsze (78%).
- 40% badanych uczniów i uczennic chce w przyszłości podejmować aktywność w ramach wolontariatu.
- 44% uczniów i uczennic preferuje chęć angażowania się w wolontariat akcyjny, a 19% w długookresowy.

Wolontariat młodych w województwie pomorskim

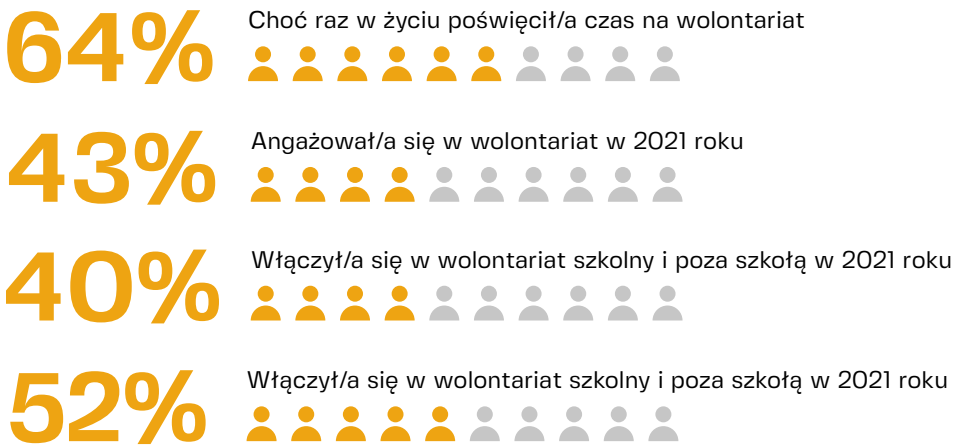

Rysunek 1. Wyniki badania CAWI o wolontariacie w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych woj. pomorskiego. Źródło: IX 2021, PrePost Consulting sp. z o.o.

Młodzi o wolontariacie

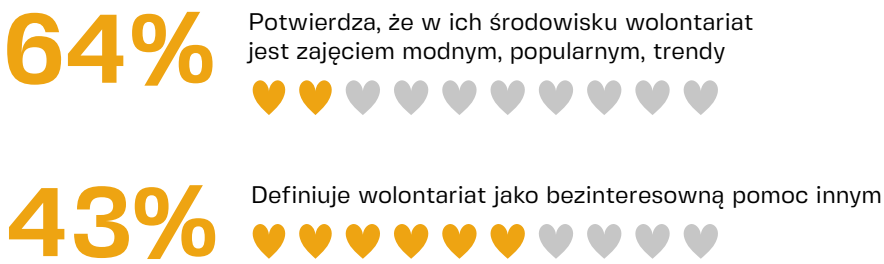

Rysunek 2. Opinie uczniów/uczennic o wolontariacie w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych woj. pomorskiego. Źródło: IX 2021, PrePost Consulting sp. z o.o.

Statystyki

Dzieci i młodzież

W województwie pomorskim mieszka 453,2 tys. dzieci i młodzieży od 7 do 24[1] roku życia. Stanowią oni prawie jedną piątą wszystkich mieszkańców.

Liczebność poszczególnych grup wiekowych waha się pomiędzy 68 tys. a 163 tys. Najmniej liczne są grupy młodszych (13–15 lat) i starszych nastolatków (16–18 lat).

Tabela 1. Liczebność grup wiekowych, których dotyczy raport, oraz ich udział w populacji woj. pomorskiego

dzieci 7-12 lat	163 656	7,0%
młodsze nastolatki 13-15 lat	72 086	3,1%
starsze nastolatki 16-18 lat	68 335	2,9%
młodzi dorośli 19-24 lata	149 136	6,4%
łącznie	453 213	19,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-u, stan na 31 XII 2020 roku

334 000 uczniów i uczennic rozpoczęło naukę w roku szkolnym 2020/2021 w woj. pomorskim.

Szkoły

W województwie pomorskim funkcjonują 1194 szkoły dla dzieci i młodzieży (1 013 publicznych, 181 niepublicznych), w tym:

Tabela 1. Liczba szkół w woj. pomorskim wg typów

podstawowe	gimnazja	branżowe	licea	technika	artystyczne
776	115	100	143	106	8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-u, stan na 31 XII 2020 roku

1. *Rocznik Statystyczny Województwa Pomorskiego*, Urząd Statystyczny w Gdańsku, Gdańsk 2020.

Wolontariat

Dane statystyczne dotyczące wolontariatu są trudne do analizowania i generalizowania, ponieważ wyniki badań zależą od przyjętej definicji badanego zjawiska. Wolontariat można rozumieć różnie, w zależności m.in. od kryterium czasu trwania czy odbiorców, do których jest skierowany. Sami respondenci rozumieją pojęcie wolontariatu na kilka sposobów; niektórzy uznają np. że praca na cele dobroczynne to nie praca wolontariacka.

Gdyby uznać, że wystarczy jednorazowe zaangażowanie w pracę społeczną, aby stać się wolontariuszem, prawie co piąty Polak mógłby się tak tytułować. Z badań CBOS-u wynika bowiem, że 23% naszych rodaków przeznaczyło w 2019 roku własną pracę na cele dobroczynne. Równocześnie tylko 7% respondentów tego badania potwierdziło, że pracowało jako wolontariusz.[2]

W wielu badaniach przyjmuje się jednak krótszą perspektywę działań, np. podejmowanych w trakcie ostatniego miesiąca. Właśnie o wolontariat w ciągu ostatniego miesiąca pytani są respondenci w badaniu na potrzeby World Giving Index. Charities Aid Foundation opublikowała w 2021 roku raport podsumowujący dziesięć edycji badania World Giving Index (WGI). Pozycja poszczególnych krajów w WGI zależy od wyników sondaży, w ramach których mieszkańcom zadawane są trzy pytania: czy w ciągu ostatniego miesiąca pomogli nieznajomej osobie, czy przekazali pieniądze na cele charytatywne, a także czy poświęcili swój czas na dobrowolną pracę na rzecz organizacji.

W World Giving Index 2021 Polska znalazła się na 37. miejscu.

W tym światowym rankingu dobroczynności Polska znalazła się na 37. miejscu. To skok o 75 miejsc w górę w stosunku do 2018 roku, kiedy plasowaliśmy się na 112. miejscu. Wyniki badania pokazują, że aż 56% zapytanych Polaków odpowiedziało, że w ciągu ostatniego miesiąca od dnia przeprowadzenia badania udzieliło pomocy osobie, której nie zna. W 2018 roku twierdząco odpowiedziało jedynie 34% ankietowanych. Duży progres widać również w zakresie wpłacania darowizn – w 2020 ro-

2. *Aktywności i doświadczenia Polaków w 2019 roku*, Fundacja Centrum Badania Opinii Społeczne, Warszawa, 2020.

ku 36% ankietowanych wpłaciło darowiznę na wybrany cel charytatywny, a w 2018 roku jedynie 24%. W czasie pandemii 21% Polaków poświęciło swój czas na wolontariat na rzecz organizacji. To o 6% więcej niż dwa lata wcześniej.

GUS w 2016 roku pytał także o zaangażowanie się w wolontariat[3] trwający miesiąc (a dokładnie cztery tygodnie).

Według danych 35% Polaków powyżej 15 roku życia podejmowało działalność wolontariacką. W grupie osób między 15 a 24 rokiem życia odsetek wolontariuszy był wyższy i wynosił 44,9%. W przeważającej większości był to wolontariat indywidualny.

Jeszcze inaczej wyglądają statystyki, gdy badano aktywność wolontariuszy na rzecz organizacji czy instytucji. Według raportu GUS-u z 2016 roku 8,5% osób świadczyło wolontariat w ramach jakiejś organizacji lub instytucji. Oznacza to, że około 1,2 mln osób regularnie działało na rzecz organizacji pozarządowych, które, według szacunków GUS-u, w 2015 roku przepracowały społecznie ponad 200 mln godzin.

Jak wynika z badań przeprowadzonych w 2018 roku przez Klon/Jawor, 63% organizacji angażuje wolontariuszy i wolontariuszki, przeciętnie jest to zatem 6 osób rocznie. Połowa z nich, a więc 3 osoby, działa regularnie, co najmniej raz w miesiącu.[4]

Wyniki badania przeprowadzonego w 2018 roku w województwie pomorskim pokazują, że dwie trzecie badanych organizacji współpracuje z wolontariuszami (osobami niebędącymi członkami organizacji ani jej władz, które społecznie i bez wynagrodzenia angażują się w pracę organizacji, niezależnie od tego, czy mają podpisaną umowę wolontariacką). Średnio z jedną organizacją związanych było niespełna 20 wolontariuszy, z czego 5 to aktywni współpracownicy podejmujący pracę w organizacji przynajmniej raz w miesiącu. Przeciętnie (mediana) z jednym podmiotem związanych było 7 wolontariuszy, w tym 2 aktywnych. W niemal dwóch trzecich badanych podmiotów (62,5%) w ostatnim roku liczba wolontariuszy nie zmieniła się.[5]

3. *Wolontariat w 2016 roku*, GUS, Warszawa 2016.

4. *Kondycja organizacji pozarządowych*, Klon/Jawor, Warszawa 2018.

5. *Kondycja III sektora w województwie pomorskim 2018 – raport z badań*, Fundacja RC, Gdańsk 2018.

Respondenci badania

Badanie *Wolontariat młodych w województwie pomorskim w 2021 roku* skierowane było do dzieci i młodzieży – uczniów i uczennic szkół podstawowych i ponadpodstawowych województwa pomorskiego.

W badaniu udział wzięło 807 uczniów i uczennic z województwa pomorskiego.

Uzyskana próba respondentów badania (N=807) była dość zróżnicowana pod względem cech społeczno-demograficznych. Prawie połowę (49%) grupy stanowiły dziewczyny, 39% chłopcy, natomiast 12% nie chciało podać, jakiej jest płci.

Jeśli chodzi o wiek, zdecydowaną większość (87%) stanowiły osoby między 12 a 18 rokiem życia, młodsi to 5% grupy, starsi – 9%, a pozostałe 5% nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 1. Rozkład wieku uczestników badania

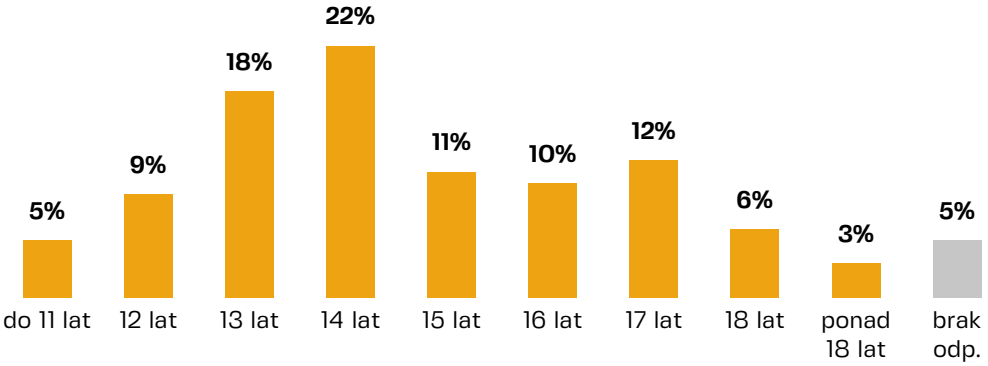

Źródło: Badanie CAWI, N=807 uczniów i uczennic szkół podstawowych i ponadpodstawowych w woj. pomorskim, IX–X 2021, PrePost Consulting sp. z o.o.

Konsekwencją takiego rozkładu wieku jest charakterystyka grupy ze względu na typ szkoły oraz klasę. Największe podgrupy stanowili uczniowie:

- klas ósmych (31%) i siódmych (14%) szkół podstawowych;
- klas trzecich liceów (10%);
- klas trzecich (10%) i pierwszych (8%) techników.

  Łącznie daje to 74% wszystkich uczestników badania.

Jedna piąta (20%) grupy to uczniowie mieszkający w Trójmieście: 12% w Gdańsku, 7% w Gdyni i 2% w Sopocie. Poza tym dość duże grupy zamieszkują w: Tczewie (11%), Żelistrzewie (8%), Malborku (6%), Pruszczu Gdańskim (4%), Pelplinie (4%) i innych miejscowościach (49%). Uczniowie, którzy wzięli udział w badaniu, chodzą do szkół zlokalizowanych w blisko 50 miejscowościach, tj.: Borkowo, Bydgoszcz, Człuchów, Dębnica, Duninowo, Garcz, Gdańsk, Gdynia, Gnojewo, Kartuzy, Kiełpino, Kiełpino Kartuskie, Kiełpino-Leszno, Kokoszki, Korzeniewo, Kościerzyna, Kożyczkowo, Kwidzyn, Lębork, Licze, Linia, Malbork, Małe Walichnowy, Miastko, Mielno, Mieroszyno, Pelplin, Piaszczyna, Pruszcz Gdański, Przywidz, Puck, Redkowice, Rudno, Rumia, Rybaki, Słupsk, Somonino, Sopot, Stara Kiszewa, Stary Dzierzgoń, Strzelno, Subkowy, Tczew, Ustka, Walichnowy, Wielkie Walichnowy, Żelistrzewo.

Niemal dwie trzecie (63%) uczniów chodzi do szkoły zlokalizowanej w miejscowości ich zamieszkania, pozostali (36%) dojeżdżają do innej miejscowości.

W badaniu udział wzięło 50% uczniów i uczennic szkół podstawowych, 29% techników oraz 17,5% liceów. Szkoły branżowe reprezentuje 3% uczniów.

Jestem uczniem/uczennicą:

odpowiedź	liczba	procent
szkoły podstawowej	406	50,3
liceum ogólnokształcącego	141	17,5
technikum	231	28,6
szkoły branżowej	26	3,2
brak odpowiedzi	3	0,4

Źródło: Badanie CAWI, N=807 uczniów i uczennic szkół podstawowych i ponadpodstawowych w woj. pomorskim, IX–X 2021, PrePost Consulting sp. z o.o.

Idea wolontariatu

Wolontariat to dobrowolne, świadomie, nieodpłatne angażowanie się w pracę na rzecz innych.

Wolontariuszem jest każda osoba fizyczna, która dobrowolnie, ochotniczo i bez wynagrodzenia wykonuje świadczenia na rzecz organizacji, instytucji lub osób indywidualnych, wykraczając poza więzi koleżeńsko-rodzinne.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie nie definiuje pojęcia wolontariatu, ale nadaje mu wyraźne ramy. W ustawie wymieniony jest zamknięty katalog podmiotów, na rzecz których wolontariusze mogą wykonywać świadczenia. Koordynatorem wolontariatu mogą być m.in. organizacje pozarządowe, organy administracji publicznej i podległe im jednostki czy podmioty lecznicze. W rozumieniu ustawy wolontariat nie może być organizowany przez przedsiębiorstwa (z pewnymi ustawowymi wyjątkami), osoby fizyczne czy grupy nieformalne.

Potocznie termin wolontariat przyjęło się używać do opisywania każdej formy wykonywania nieodpłatnej pracy na rzecz społeczności, zwierząt, środowiska czy innego dobra. Terminu tego nie używa się jedynie w stosunku do działań na rzecz spraw osobistych, rodziny, kręgu przyjaciół i znajomych.

W praktyce mamy do czynienia z wolontariatem formalnym (określonym w ustawie) oraz nieformalnym, odnoszącym się do tych sytuacji, kiedy osoba wykonuje daną pracę, ale nie jest możliwe wskazanie organizatora. W związku z tymi różnicami w definiowaniu wolontariat nie jest pojęciem jednoznacznym dla respondentów badań. W efekcie może dochodzić do sytuacji, kiedy to nie każdy, kto był wolontariuszem nieformalnym, będzie to deklarował, natomiast zadeklarują go osoby, które wykonywały tzw. wolontariat formalny.

W niniejszym badaniu uczniowie zostali poproszeni o zdefiniowanie wolontariatu poprzez dokończenie zdania: Wolontariat dla mnie to...

64% uczniów i uczennic definiuje wolontariat jako bezinteresowną pomoc innym.

Analizując wypowiedzi uczniów pod kątem częstości użytych w tym zdaniu słów, okazuje się, że najczęściej kojarzono wolontariat z takimi słowami jak: pomoc (299 wskazań), pomaganie (80), potrzebujący (71), czas (65), dobro (50), bezinteresownie (38), praca (22), dobrowolnie (10), za darmo/nieodpłatnie (15).

Nieco ponad połowa (54%) uczniów i uczennic utożsamia wolontariat z pomocą innym. Kolejne 10% dodaje, że jest to pomoc bezinteresowna. Stosunkowo duże odsetki respondentów kojarzą wolontariat z czymś fajnym (13% wskazań), czymś dobrym (5%) oraz okazją do rozwoju (5%). Zaledwie 2% traktuje taką działalność jedynie jako okazję do zdobycia dodatkowych punktów na świadectwie szkolnym. Warto podkreślić, że bardzo niewielka grupa (7%) miała negatywne skojarzenia z wolontariatem – uczniowie i uczennice najczęściej wspominali, że to nic ciekawego (5%), strata czasu (1%) lub zajęcie nie dla nich (1%).

Poniżej zaprezentowano ciekawsze wypowiedzi uczniów i uczennic na temat ich skojarzeń z wolontariatem.

> ***Pomagając innym, pomagamy sobie – takie jest motto naszego szkolnego wolontariatu.***

> ***Wolontariat dla mnie to pasja, pomoc, wyrozumiałość.***

> ***Wolontariat dla mnie to pożyteczna forma spędzenia wolnego czasu.***

> ***Wolontariat dla mnie to bardzo ważna rzecz, ponieważ w wolontariacie są osoby, które pomagają innym bezinteresownie.***

> ***Wolontariat dla mnie to bezinteresowna pomoc, dzięki której człowiek biorący udział w czymś takim może się rozwijać, nawiązywać znajomości, poznać ludzi, a także uczyć się czegoś nowego.***

> ***Wolontariat dla mnie to część życia. Człowiek dobry umie się dzielić, wspierać.***

> ***Wolontariat dla mnie to możliwość kształtowania lepszej wersji siebie oraz pomoc innym.***

> ***Wolontariat dla mnie to dobrze zagospodarowany czas, mogę pomóc nie tylko innym, ale też sobie. Pomaganie innym mnie wycisza i uspokaja.***

> ***Wolontariat dla mnie to miłe i fajne spędzanie czasu, rozwijanie swojej kreatywności, poznawanie nowych przyjaciół i rozwijanie pasji do pomagania innym ludziom bądź zwierzętom.***

> ***Wolontariat dla mnie to czerpanie przyjemności z pomocy innym i wzbogacające doświadczenia.***

> ***Wolontariat dla mnie to coś, co chciałabym robić, ale rodzice mi nie pozwalają.***

> ***Wolontariat dla mnie to poznanie, zrozumienie potrzeb, wrażliwości, cierpienia i radości drugiej osoby, odkrywanie lepszego siebie.***

Co piąty uczeń i uczennica (22%) potwierdza, że w jego/jej środowisku wolontariat jest zajęciem modnym, popularnym, trendy.

Niemal połowa uczniów i uczennic uważa, że w ich środowisku wolontariat nie jest postrzegany jako zajęcie modne, popularne i trendy (według 32% „raczej taki nie jest", według 15% „zdecydowanie taki nie jest"). Przeciwnego zdania jest jedna piąta uczniów (według 5% wolontariat „zdecydowanie taki jest", według 17% „raczej taki jest"). Dość duża grupa, bo jedna trzecia (30%), nie miała jednoznacznej opinii na ten temat.

Wykres 2. Opinie uczniów na temat tego, czy w ich środowisku wolontariat jest trendy

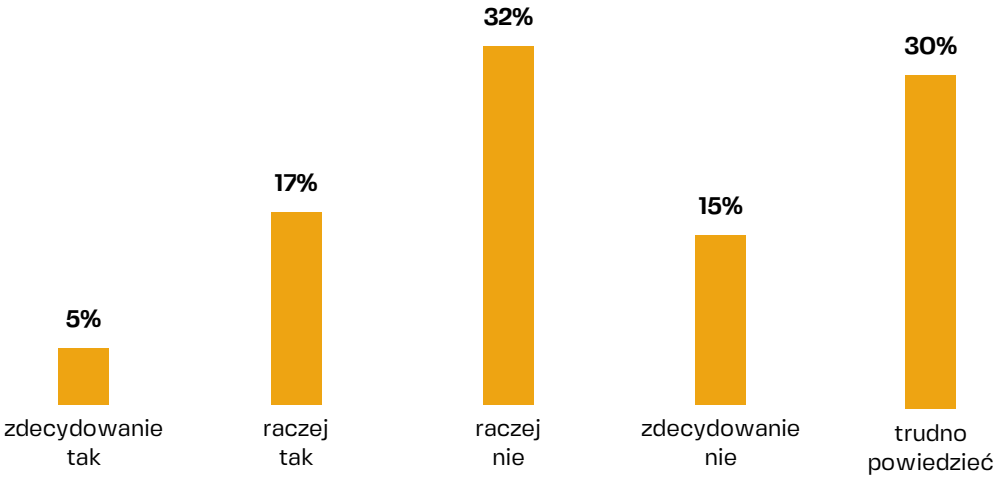

Źródło: Badanie CAWI, N=807 uczniów i uczennic szkół podstawowych i ponadpodstawowych w woj. pomorskim, IX–X 2021, PrePost Consulting sp. z o.o.

Na podobne pytanie zadane uczniom gdańskich szkół podstawowych i ponadpodstawowych w badaniu ankietowym przeprowadzonym w 2018 roku (N=206) nieco ponad jedna czwarta (28,6%) uczniów i uczennic deklarowała, że w ich środowisku wolontariat jest zajęciem modnym i popularnym.[6]

Dla porównania wyniki badania wolontariuszy (N=121, w tym 42% to uczniowie) przeprowadzonego w 2011 roku przez Regionalne Centrum Wolontariatu w Gdańsku pokazały, że aż 54% respondentów deklarowało, że w ich środowisku wolontariat cieszy się dużym uznaniem.[7]

Nie można uogólniać wyników tych trzech zaprezentowanych badań, aby wyciągać wnioski, na ile prawdziwa jest teza, że na przestrzeni lat pozytywne postrzeganie idei wolontariatu jako wartości ma tendencję malejącą wśród młodych osób z województwa pomorskiego.

6. *Młody Gdańsk*, Alicja Zajączkowska, Stowarzyszenie Morena, Gdańsk 2018.

7. *Raport ewaluacji końcowej projektu Synergia – system organizacji wolontariatu w Gdańsku*, Regionalne Centrum Wolontariatu, Gdańsk 2011.

If x = a sin θ
then dx = a cos θ dθ
eg ∫ x⁵ √(9 − x²) dx
= ∫ (3 sin θ)⁵ (3 cos θ) 3 cos θ dθ
= 3⁷ ∫ sin⁵ θ cos² θ dθ
let x = 3 sin θ
√(9 − x²) = 3 cos θ

$= 3^7\left(-\frac{1}{3}\left(\frac{\sqrt{9-x^2}}{3}\right)^3 + \frac{2}{5}\left(\frac{\sqrt{9-x^2}}{3}\right)^5 - \frac{1}{7}\left(\frac{\sqrt{9-x^2}}{3}\right)^7\right) + C$
$= -27(9-x^2)^{3/2} + \frac{18}{5}(9-x^2)^{5/2} - \frac{1}{7}(9-x^2)^{7/2} + C$

Aktywność pozalekcyjna

Wyniki badania potwierdzają, że aktywność pozalekcyjna uczniów i uczennic ma wpływ na ich aktywność na rzecz wolontariatu.

Zdecydowana większość (86%) badanych uczniów i uczennic podejmuje jakąś aktywność pozalekcyjną. Niewiele mniejsza grupa (79%) deklaruje, że ma wpływ na wybór zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, w których uczestniczy.

Uczestniczę w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych organizowanych w szkole.

odpowiedź	liczba	procent
prawda	382	47,3
fałsz	425	52,7
brak odpowiedzi	0	0,0

Uczestniczę w dodatkowych zajęciach pozaszkolnych (nieorganizowanych przez szkołę).

odpowiedź	liczba	procent
prawda	415	51,4
fałsz	391	48,5
brak odpowiedzi	1	0,1

Źródło: Badanie CAWI, N=807 uczniów i uczennic szkół podstawowych i ponadpodstawowych w woj. pomorskim, IX–X 2021, PrePost Consulting sp. z o.o.

86% badanych uczniów i uczennic podejmuje aktywność pozalekcyjną.

Uczniowie i uczennice zwykle angażują się w więcej niż jedną formę aktywności pozalekcyjnej:

- 64% choć raz zaangażowało się nieodpłatnie w działania prospołeczne lub wolontariackie,

- 51% uczestniczyło w dodatkowych zajęciach pozaszkolnych, nieorganizowanych przez szkołę,
- 47% uczestniczyło w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych, organizowanych przez szkołę,
- 24% włączało się w działania samorządu uczniowskiego,
- 15% było lub jest harcerzem/harcerką.

Włączam się w działania samorządu uczniowskiego.

odpowiedź	liczba	procent
prawda	196	24,3
fałsz	610	75,6
brak odpowiedzi	1	0,1

Jestem/byłem(-am) harcerzem/harcerką.

odpowiedź	liczba	procent
prawda	121	15,0
fałsz	684	84,8
brak odpowiedzi	2	0,2

Źródło: Badanie CAWI, N=807 uczniów i uczennic szkół podstawowych i ponadpodstawowych w woj. pomorskim, IX–X 2021, PrePost Consulting sp. z o.o.

Osoby, które podejmowały działalność pozalekcyjną i pozaszkolną, ponad dwa razy częściej angażowały się w wolontariat niż pozostali (72% wobec 33%). Odsetki te były zbliżone niezależnie od rodzaju podejmowanej aktywności. Wolontariuszami było:

- 81% osób działających w ramach samorządu uczniowskiego,
- 79% harcerzy i harcerek,
- 77% uczniów, którzy korzystali z dodatkowych zajęć pozalekcyjnych, organizowanych przez szkołę,
- 73% uczniów, którzy uczestniczyli w dodatkowych zajęciach pozaszkolnych, nieorganizowanych przez szkołę.

Uczniowie i uczennice, którzy podejmowali działalność pozalekcyjną i pozaszkolną, ponad dwa razy częściej angażowali się w wolontariat.

Wyniki badania pokazujące pozytywną korelację zajęć dodatkowych z aktywnością na rzecz wolontariatu powinny skłaniać zarówno rodziców, jak i kadrę szkół do rozwijania ofert zajęć pozalekcyjnych w szkole. Jest to też zgodne z rekomendacjami Rady Ekspertów przy Rzeczniku Praw Dziecka, które zostały zaprezentowane w Ogólnopolskim badaniu jakości życia dzieci i młodzieży w Polsce z 2021 roku:

Rada Ekspertów wskazała, że jednym z ważnych postulatów jest uzgodnione z rodzicami rozwijanie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. Należy wykorzystać pozytywne nastawienie dzieci i młodzieży do szkoły, budując relacje także w innym wymiarze niż tylko nauka. Wartym rozważenia jest powołanie w szkołach „partnera kreatywności" – osoby, grupy lub organizacji – którego zadaniem byłoby wykorzystanie potencjału lokalnych społeczności (środowiska szkolnego, samorządów, sektora prywatnego, mediów) w zwiększaniu zaangażowania młodych ludzi w działania o charakterze wolontarystycznym.[8]

W badanej grupie zaledwie 21% uczniów i uczennic deklarowało, że ma dużo wolnego czasu, którego nie potrafi wykorzystać. Takie osoby jako wolontariusze działały nieco rzadziej niż pozostali, różnica ta jest jednak stosunkowo niewielka - 58% wobec 65%.

Uczniowie, którzy mają dużo wolnego czasu, nie wiedzą, jak go zagospodarować i nie angażowali się w bieżącym roku w wolontariat, najczęściej uzasadniają tę decyzję tym, że:

- nie znaleźli interesującej dla siebie aktywności w ramach wolontariatu (56% wskazań),
- nie są zainteresowani działalnością wolontariacką (50%),
- paradoksalnie brakiem czasu (42%),
- nie potrafią znaleźć ofert wolontariatu (39%).

Dodatkowo 13% ma złe doświadczenia z angażowania się w wolontariat, a 9% nie ma zgody rodziców na taką aktywność.

8. *Ogólnopolskie badanie jakości życia dzieci i młodzieży w Polsce. Raport Rzecznika Praw Dziecka*, Warszawa 2021.

Wolontariat szkolny

Uczestniczący w badaniu uczniowie mają dość dużo punktów styku z działalnością wolontariacką w szkole. Dobrze jest, jeśli szkoła promuje wolontariat wśród uczniów w ramach swoich zadań wychowawczych. Może to robić na dwa sposoby: tworzyć własną, szkolną ofertę wolontariatu dla uczniów lub być pośrednikiem w przekazywaniu ofert różnych instytucji zewnętrznych, które poszukują wolontariuszy.

Wolontariat może i powinien być powiązany z programami nauczania i programem profilaktyczno-wychowawczym szkoły – wtedy jego oddziaływanie będzie bardziej intensywne, systemowe i trwałe. Może wiązać się z pasjami i zainteresowaniami dzieci i młodych ludzi. Nie może być przymusowy, szkoła może jednak go popularyzować i wspierać oraz doceniać uczniów, którzy są gotowi działać na rzecz innych.[9]

Funkcjonowanie Szkolnego Klubu Wolontariatu czy Szkolnego Koła Caritas w oczywisty sposób wpływa na większą aktywność w podejmowaniu inicjatyw na rzecz wolontariatu.

Szkolne Kluby Wolontariatu są prawie dwukrotnie bardziej powszechne niż Szkolne Koła Caritas.

Szkolne Kluby Wolontariatu występują w niemal dwóch trzecich szkół podstawowych (64%) oraz około jednej trzeciej techników (36%), liceów (32%) oraz szkół branżowych (27%).

Szkolne Koła Caritas działają w 24% badanych szkół podstawowych, w 16% liceów, w 12% szkół branżowych i w 6% techników.

Szkolne Kluby Wolontariatu działają dwukrotnie częściej w szkołach podstawowych niż ponadpodstawowych.

Takie organizacje jak Szkolne Kluby Wolontariatu i Szkolne Koła Caritas, wspierające działalność wolontariuszy, około dwukrotnie częściej występują w szkołach podstawowych niż w placówkach ponadpodstawowych.

9. *Kto na ochotnika – szkolne programy wolontariatu*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2017.

Przede wszystkim prawie połowa (49%) uczniów i uczennic deklaruje, że w ich szkole działa Szkolne Koło Wolontariatu (aż 41% nie wie, jaka jest sytuacja w ich szkole). Uczniowie z takich szkół angażują się w wolontariat częściej niż uczniowie ze szkół, gdzie takich kół nie ma (75% wobec 57%).

W mojej szkole działa Szkolny Klub Wolontariatu.

odpowiedź	liczba	procent
tak	398	49,3
nie	79	9,8
nie wiem	328	40,6
brak odpowiedzi	2	0,2

Źródło: Badanie CAWI, N=807 uczniów i uczennic szkół podstawowych i ponadpodstawowych w woj. pomorskim, IX–X 2021, PrePost Consulting sp. z o.o.

Szkolne Koła Caritas są mniej rozpowszechnione - wie o nich 17% uczestników badania, natomiast ponad połowa (58%) nie orientuje się, czy taka organizacja działa na terenie ich szkoły. W przeciwieństwie do Szkolnych Kół Wolontariatu obecność Szkolnych Kół Caritas w żadnym stopniu nie wypływa na liczbę uczniów angażujących się w tego typu działania.

W mojej szkole działa Szkolne Koło Caritas.

odpowiedź	liczba	procent
tak	139	17,2
nie	196	24,3
nie wiem	471	58,4
brak odpowiedzi	1	0,1

Źródło: Badanie CAWI, N=807 uczniów i uczennic szkół podstawowych i ponadpodstawowych w woj. pomorskim, IX–X 2021, PrePost Consulting sp. z o.o.

Wykres 3. Miejsca styku uczniów z wolontariatem

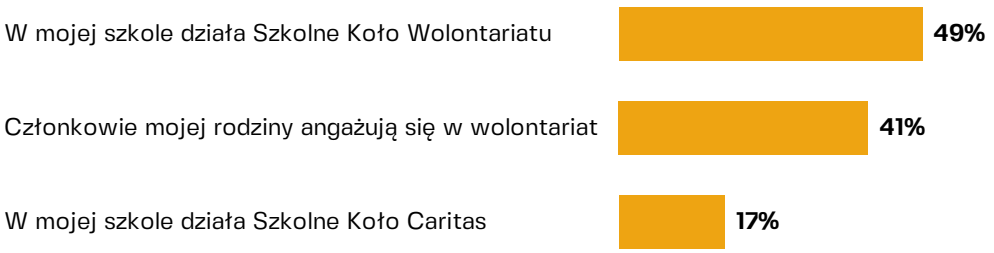

Źródło: Badanie CAWI, N=807 uczniów i uczennic szkół podstawowych i ponadpodstawowych w woj. pomorskim, IX–X 2021, PrePost Consulting sp. z o.o.

W rodzinach, w których ktoś działa jako wolontariusz, aż 84% uczniów i uczennic też podejmuje taką działalność.

W 41% przypadków członkowie najbliższej rodziny ucznia lub uczennicy angażują się w działania wolontariackie. Jest to jeden z najsilniejszych wyzwalaczy podejmowania tego typu aktywności przez młodzież. W rodzinach, w których ktoś działa jako wolontariusz, aż 84% uczniów i uczennic też podejmuje taką działalność (aktywność wolontariacka ogółem, a 62% w ciągu ostatniego roku); w rodzinach, w których takiego przykładu nie ma, odsetek ten spada do 50% (aktywność wolontariacka ogółem, a 30% w ciągu ostatniego roku).

Na koniec warto dodać, że prawie połowa (52%) uczniów deklaruje, iż często zauważa w swoim otoczeniu osoby potrzebujące pomocy.

Aktywność wolontariacka

Nieco inaczej wygląda poziom aktywności wolontriackiej badanych uczniów i uczennic.

Zapytaliśmy: Czy kiedykolwiek poświęciłeś/poświęciłaś nieodpłatnie czas na działania prospołeczne/wolontarystyczne? 64% badanych uczniów i uczennic potwierdziło, że tak, 18% odpowiedziało nie, a kolejne 18% odpowiedziało trudno powiedzieć.

64% uczniów i uczennic poświęciło kiedykolwiek nieodpłatnie czas na działania prospołeczne/wolontariackie.

Zdecydowana większość (84%) uczniów i uczennic liceów podejmowała w przeszłości działania w ramach wolontariatu, robiło to też dwie trzecie (64%) uczniów i uczennic szkół podstawowych oraz około połowa uczniów i uczennic techników (52%) oraz szkół branżowych (46%).

Doświadczenie w byciu wolontariuszem najczęściej deklarowali uczniowie i uczennice liceów.

Wykres 4. Aktywność wolontariacka w poszczególnych typach szkół

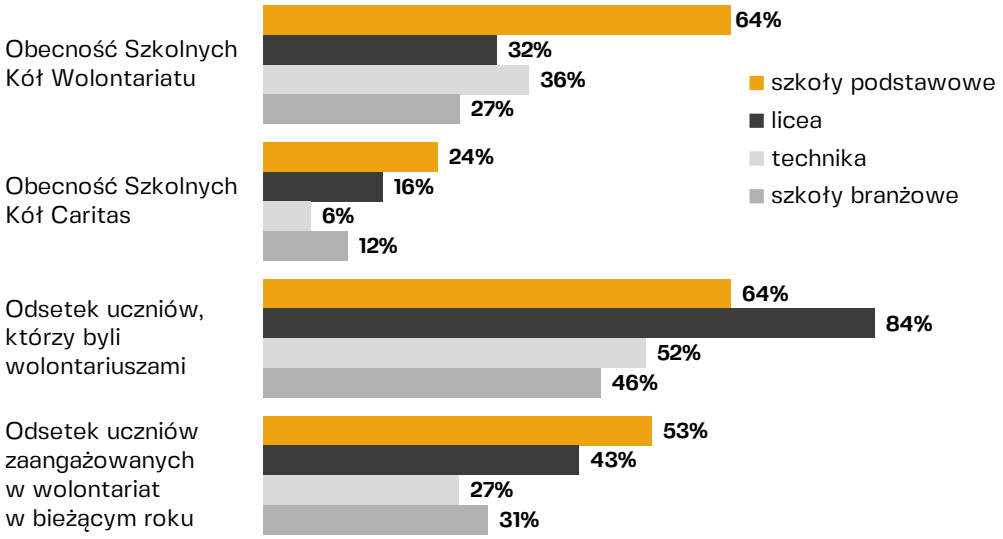

Źródło: Badanie CAWI, N=807 uczniów i uczennic szkół podstawowych i ponadpodstawowych w woj. pomorskim, IX–X 2021, PrePost Consulting sp. z o.o.

W ciągu roku przed badaniem najbardziej aktywni byli uczniowie i uczennice szkół podstawowych – w wolontariat angażowała się połowa (53%) z nich, w liceach było to 43%, w szkołach branżowych 31%, natomiast w technikach średnio co czwarty uczeń lub uczennica (27%).

43% badanych uczniów i uczennic potwierdziło, że w 2021 roku angażowało się w działania wolontariackie.

Niemal dwie trzecie (64%) respondentów choć raz poświęciło czas na działania prospołeczne, wolontariackie; mniej niż połowa (43%) angażowała się w działalność na rzecz wolontariatu w ciągu roku poprzedzającego badanie.

Wykres 5. Aktywność wolontariacka wśród uczniów

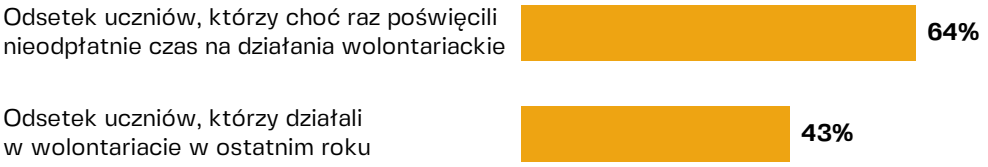

Źródło: Badanie CAWI, N=807 uczniów i uczennic szkół podstawowych i ponadpodstawowych w woj. pomorskim, IX–X 2021, PrePost Consulting sp. z o.o.

Na podobne pytanie zadane uczniom gdańskich szkół podstawowych i ponadpodstawowych w badaniu ankietowym przeprowadzonym w 2018 roku (N=206) jedna czwarta (25,4%) uczniów deklarowała, że w tym roku szkolnym angażowała się w wolontariat.[10]

Niemal połowa (43%) uczniów uczestniczących w badaniu angażowała się w wolontariat w bieżącym roku 2021. Odsetek ten był wyraźnie wyższy wśród dziewcząt (57%), a także wśród uczniów szkół podstawowych (53%), wyraźnie niższy natomiast wśród chłopców (29%) oraz w szkołach branżowych (31%) i technikach (27%).

Osoby, które nie zaangażowały się w ostatnim roku w tego typu działalność, uzasadniały taką decyzję przede wszystkim brakiem czasu (67% wskazań), tym że nie znaleźli w ramach wolontariatu aktywności, która byłaby dla nich interesująca (46%), oraz brakiem zainteresowania wolontariatem w ogóle (43%). Dość znaczna grupa – jedna trzecia – nie potrafiła samodzielnie znaleźć ofert wolontariatu.

10. *Młody Gdańsk*, Alicja Zajączkowska, Stowarzyszenie Morena, Gdańsk 2018.

Wykres 6. Przyczyny nieangażowania się w wolontariat

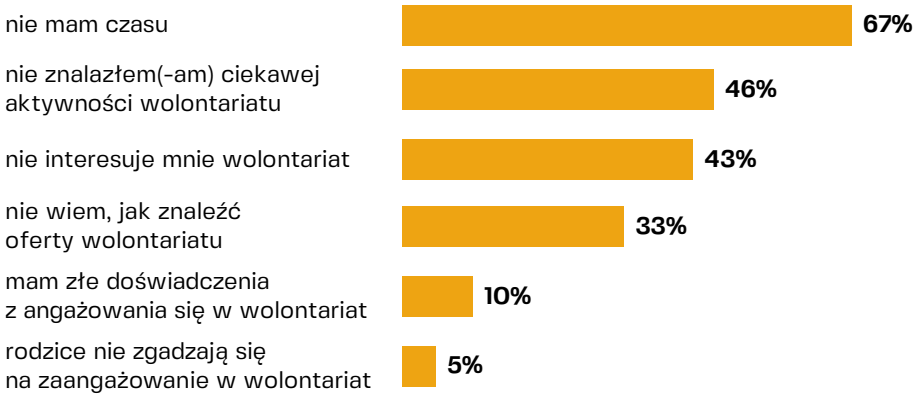

Źródło: Badanie CAWI, N=807 uczniów i uczennic szkół podstawowych i ponadpodstawowych w woj. pomorskim, IX–X 2021, PrePost Consulting sp. z o.o.

Najczęstszym powodem podejmowania aktywności wolontariackiej była chęć pomagania innym oraz zmieniania świata i ludzi na lepsze (78%).

Absolutnie najczęstszym powodem podejmowania aktywności wolontariackiej była chęć pomagania innymi oraz zmieniania świata i ludzi na lepsze (78% wskazań). Około jedna trzecia wolontariuszy chciała poza tym ciekawie i pożytecznie spędzać czas (40%), zdobyć doświadczenie życiowe (33%) lub nauczyć się czegoś nowego (32%).

Wykres 7. Przyczyny angażowania się w wolontariat

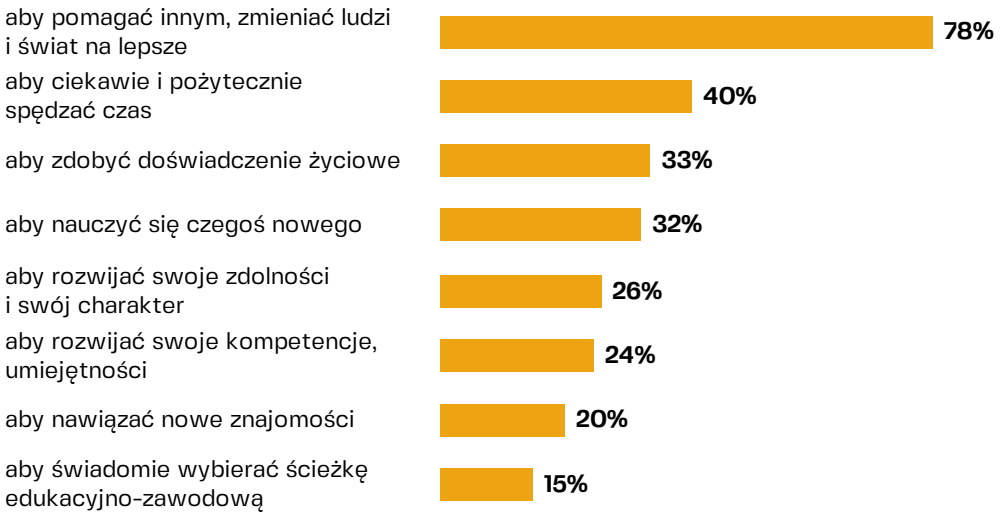

Źródło: Badanie CAWI, N=807 uczniów i uczennic szkół podstawowych i ponadpodstawowych w woj. pomorskim, IX–X 2021, PrePost Consulting sp. z o.o.

Spośród wszystkich respondentów ponad połowa (61%) angażowała się w różnego rodzaju ogólnopolskie akcje charytatywne – Szlachetną Paczkę, Wielką Orkiestrę Świątecznej Pomocy, Ogólnopolską Zbiórkę Żywności Caritas itp.

Włączam się w ogólnopolskie akcje charytatywne np. Szlachetna Paczka, Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Ogólnopolska Zbiórka Żywności Caritas.

odpowiedź	liczba	procent
prawda	491	60,9
fałsz	315	39,0
brak odpowiedzi	1	0,1

Źródło: Badanie CAWI, N=807 uczniów i uczennic szkół podstawowych i ponadpodstawowych w woj. pomorskim, IX–X 2021, PrePost Consulting sp. z o.o.

W 2021 roku ok. 40% uczniów i uczennic włączało się w wolontariat szkolny i pozaszkolny.

Wyraźnie mniejsza grupa (42%) w ciągu ostatniego roku włączyła się w wolontariat szkolny np. zbiórki na rzecz schronisk dla zwierząt, pomoc w nauce itp.

Podobna grupa (38%) angażowała się w tym czasie w wolontariat pozaszkolny, w najbliższym sąsiedztwie, np. sprzątanie świata, sadzenie drzew, pomoc sąsiadom.

Tylko co czwarty uczeń lub uczennica uczestniczył(-a) w szkoleniach o wolontariacie.

Warto zwrócić uwagę, że niespełna co czwarty uczeń lub uczennica (23%) uczestniczył(-a) w szkoleniu poświęconym prawom i obowiązkom wolontariuszy. Nie jest to duży odsetek, zważywszy, że niemal dwie trzecie (64%) podejmowało się w przeszłości nieodpłatnych działań prospołecznych lub wolontariackich, a niemal połowa (43%) angażowała się w wolontariat w ciągu roku przed badaniem.

Gotowość do wolontariatu

Badani uczniowie i uczennice są dość otwarci na podejmowanie aktywności w ramach wolontariatu w przyszłości – 40% chciałoby angażować się w ten sposób, podobna grupa (42%) nie ma jednoznacznej opinii na ten temat. Zaledwie 17% wyklucza taką aktywność.

40% badanych uczniów i uczennic chce w przyszłości podejmować aktywność w ramach wolontariatu.

Bardziej otwarte na przyszłe działania wolontariackie są dziewczyny (59% chciałoby tak działać w przyszłości), wśród chłopców prawie połowa (51%) nie ma zdania na ten temat, a zdecydowana na pracę wolontariacką jest jedna czwarta (23%).

Czy w przyszłości chcesz podejmować aktywność w ramach wolontariatu?

odpowiedź	liczba	procent
tak	325	40,3
nie	140	17,3
trudno powiedzieć	340	42,1
brak odpowiedzi	2	0,2

Źródło: Badanie CAWI, N=807 uczniów i uczennic szkół podstawowych i ponadpodstawowych w woj. pomorskim, IX–X 2021, PrePost Consulting sp. z o.o.

Preferencje uczniów dotyczące obszaru działania są bardzo zróżnicowane. Największe odsetki chciałyby wspierać osoby potrzebujące pomocy (47%) lub angażować się w wolontariat akcyjny (44%). Dość spore grupy są zainteresowane wolontariatem w trakcie imprez sportowych (35%) i kulturalnych (27%). Widać więc, że młodzież chętniej deklaruje zainteresowanie wolontariatem krótkoterminowym. Dla porównania wolontariat długofalowy wskazało 19% uczestników badania.

Wykres 8. Preferencje uczniów dotyczące obszaru działania w ramach wolontariatu

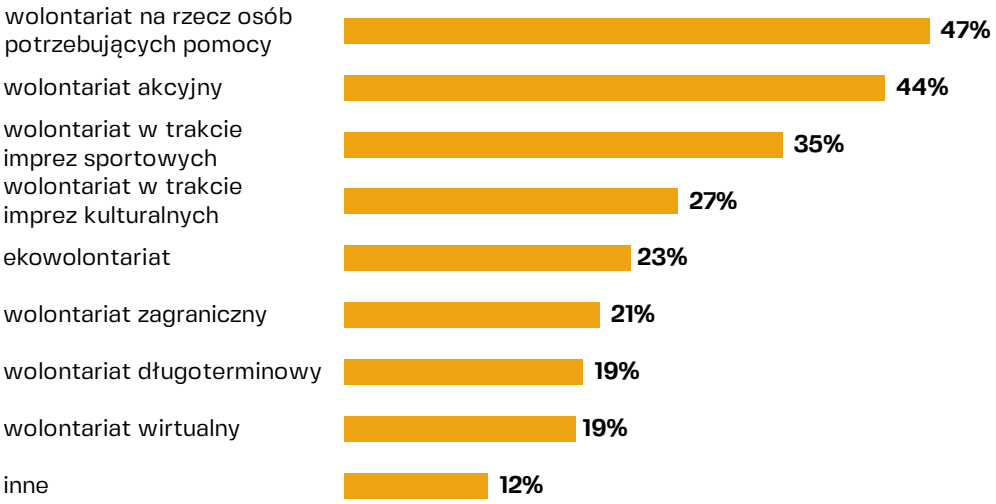

Źródło: Badanie CAWI, N=807 uczniów i uczennic szkół podstawowych i ponadpodstawowych w woj. pomorskim, IX–X 2021, PrePost Consulting sp. z o.o.

Wydaje się, że uczniowie i uczennice, którzy będą chcieli zaangażować się w wolontariat, nie będą mieli dużych trudności ze znalezieniem miejsca dla takiej aktywności. Większość respondentów wie, gdzie szukać informacji o możliwościach podjęcia aktywności w ramach wolontariatu (61%), oraz zna instytucje publiczne i organizacje pozarządowe działające w ich miejscowościach, które taką współpracę umożliwiają.

ZAŁĄCZNIK

CZ

K

Załącznik

Badanie wolontariatu w województwie pomorskim

Ankieta elektroniczna dla uczniów pomorskich szkół podstawowych i ponadpodstawowych

Uczniowie i Uczennice!

Zespół badawczy Pomorskiej Pracowni Badań Obywatelskich zaprasza do wypełnienia ankiety elektronicznej. Chcemy poznać Wasze opinie na temat wolontariatu.

Link do ankiety: **www.prepost.pl/wolontariatszkolny**

Wypełnienie anonimowej ankiety zajmie nie więcej niż 10 minut. Zbiorcze wyniki z ankiety będą zamieszczone w publikacji *Wolontariat w województwie pomorskim*. Wasza pomoc jest dla nas bardzo ważna! Dziękujemy za czas poświęcony na ankietę.

Zespół badawczy

Cześć,
Zapraszamy do wypełnienia ankiety. Proszę określić prawdziwość poniższych stwierdzeń:

1. **Uczestniczę w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych organizowanych w szkole.**
   a. Prawda
   b. Fałsz
2. **Uczestniczę w dodatkowych zajęciach pozaszkolnych (nieorganizowanych przez szkołę).**
   a. Prawda
   b. Fałsz
3. **Mam wpływ na wybór zajęć pozalekcyjnych/pozaszkolnych, na które chodzę (sam/sama wybieram te zajęcia).**
   a. Prawda
   b. Fałsz

4. **Mam dużo czasu wolnego, ale nie wiem, jak i gdzie go wykorzystać.**
   a. Prawda
   b. Fałsz
5. **Czy kiedykolwiek poświęciłeś/-aś nieodpłatnie czas na działania prospołeczne/wolontarystyczne?**
   a. Tak
   b. Nie
   c. Trudno powiedzieć.
6. **W tym roku angażowałem/-am się w działania wolontarystyczne.**
   a. Prawda – przejdź do pytania 7.
   b. Fałsz – przejdź do pytania 8.
7. **Dlaczego zdecydowałeś się zostać wolontariuszem/wolontariuszką? Wskaż trzy najistotniejsze powody.**
   a. Aby ciekawie i pożytecznie spędzać czas.
   b. Aby pomagać innym, zmieniać ludzi i świat na lepsze.
   c. Aby zdobyć doświadczenie życiowe.
   d. Aby nauczyć się czegoś nowego.
   e. Aby rozwijać swoje kompetencje, umiejętności.
   f. Aby nawiązać nowe znajomości.
   g. Aby rozwijać swoje zdolności i swój charakter.
   h. Aby bardziej świadomie wybierać swoją ścieżkę edukacyjno-zawodową.
   i. Inne powody, jakie?
8. **Nie angażowałem/-am się w tym roku w wolontariat, bo: Wskaż maksymalnie trzy najistotniejsze powody.**
   a. Nie mam czasu.
   b. Nie interesuje mnie wolontariat.
   c. Nie znalazłem/-am dla siebie ciekawej aktywności wolontariatu.
   d. Mam złe doświadczenia z angażowania się w wolontariat.
   e. Rodzice/opiekunowie nie zgadzają się na angażowanie się w wolontariat.
   f. Nie wiem, jak znaleźć oferty wolontariatu.
   g. Inne powody, jakie?

9. **W moim środowisku wolontariat jest zajęciem modnym, popularnym, trendy.**
   a. Zdecydowanie tak
   b. Raczej tak
   c. Raczej nie
   d. Zdecydowanie nie
   e. Trudno powiedzieć
10. **Dokończ zdanie: Wolontariat dla mnie to... Pytanie nieobowiązkowe.**
11. **Członkowie mojej najbliższej rodziny angażują się w działania wolontarystyczne.**
   a. Prawda
   b. Fałsz
12. **Wiem, gdzie szukać informacji o możliwościach podjęcia aktywności w ramach wolontariatu.**
   a. Prawda
   b. Fałsz
13. **Znam instytucje publiczne i organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje) w mojej miejscowości, w których mogę działać jako wolontariusz/wolontariuszka.**
   a. Prawda
   b. Fałsz
14. **Często zauważam w swoim otoczeniu osoby, które potrzebują pomocy.**
   a. Prawda
   b. Fałsz
15. **W mojej szkole działa Szkolne Koło Caritas.**
   a. Tak
   b. Nie
   c. Nie wiem
16. **W mojej szkole działa Szkolny Klub Wolontariatu.**
   a. Tak
   b. Nie
   c. Nie wiem

17. **Włączam się w działania samorządu uczniowskiego.**
    a. Prawda
    b. Fałsz
18. **Jestem lub byłem/-am harcerzem/harcerką.**
    a. Prawda
    b. Fałsz
19. **W tym roku angażowałem/-am się w wolontariat w szkole np. zbiórka na schroniska dla zwierząt, pomoc w nauce.**
    a. Prawda
    b. Fałsz
20. **W tym roku angażowałem/-am się w wolontariat poza szkołą w mojej miejscowości, sąsiedztwie, dzielnicy np. sprzątanie świata, sadzenie drzew, pomoc sąsiadom.**
    a. Prawda
    b. Fałsz
21. **Włączam się w ogólnopolskie akcje charytatywne np. Szlachetna Paczka, Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Ogólnopolska Zbiórka Żywności Caritas.**
    a. Prawda
    b. Fałsz
22. **Uczestniczyłem/-am w szkoleniu, gdzie dowiedziałem/-am się, jakie obowiązki i prawa ma wolontariusz/wolontariuszka.**
    a. Prawda
    b. Fałsz
23. **Czy w przyszłości chcesz podejmować aktywność w ramach wolontariatu?**
    a. Tak
    b. Nie
    c. Trudno powiedzieć.
24. **Chętnie podejmę aktywność w ramach: wielokrotność wyboru**
    a. Wolontariatu akcyjnego
    b. Wolontariatu długoterminowego
    c. Wolontariatu wirtualnego (prowadzony zdalnie)
    d. Wolontariatu w trakcie imprez sportowych

e. Wolontariatu w trakcie imprez kulturalnych
f. Ekowolontariatu
g. Wolontariatu na rzecz osób potrzebujących pomocy
h. Wolontariatu zagranicznego
i. Inny, jaki?

M1 Płeć:

a. Jestem dziewczyną.
b. Jestem chłopakiem.
c. Nie chcę podawać.

M1 (skończonych) ..... lat.

M2 Podaj nazwę miejscowość, w której mieszkasz.....

M3 Szkoła, do której chodzę, jest w tej samej miejscowości:

a. Tak
b. Nie (wpisz nazwę miejscowości, w której znajduje się Twoja szkoła).

M1 Jestem uczniem/uczennicą:

a. Szkoły Podstawowej
b. Liceum Ogólnokształcącego
c. Technikum
d. Szkoły Branżowej

M1 Chodzę do ..... klasy

Dziękuję za wypełnienie ankiety
Alicja Zajączkowska
badaczka

Pomorska Pracownia Badań Obywatelskich to think tank obywatelski założony przez Fundację Regionalne Centrum Informacji i Wspomagania Organizacji Pozarządowych. Partnerem w realizacji tego przedsięwzięcia jest Pomorska Sieć Centrów Organizacji Pozarządowych. Celem PPBO jest poprawa diagnozy problematyki społecznej w województwie pomorskim poprzez badania, opracowywanie i proponowanie optymalnych rozwiązań w sferze aktywności obywatelskiej i współpracy międzysektorowej. Chcemy, aby rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz kluczowe decyzje w tej sferze były podejmowane na podstawie kompleksowych i wysokojakościowych analiz.

Proponujemy Państwu realizację badań społecznych, opracowywanie lokalnych strategii, analiz, diagnoz oraz ewaluacji projektów, których wyniki mogą zostać wykorzystane do skonstruowania określonych programów oraz dokumentów strategicznych.

ISBN: 978-83-916936-8-1

Pomorska Pracownia Badań Obywatelskich

al. Grunwaldzka 5
80-236 Gdańsk

www.ppbo.org